

Örkény István 1912-1979

Élete: egy gyógyszerész családban született, zsidó származású. Műszaki pályát választott, a B-i egyetem vegyészkarára járt. Családja vegyésznek szánta, hogy átvegye az üzlete. Az egyetemi évek alatt különböző baloldali mozgalmakkal került kapcsolatba. A család külföldre küldte, hogy ne kerüljön bajba. (London, Párizs). 1939-ben jött haza, munkásszolgálatra fogták az orosz frontra került. Feladatai: árokásás, holttestek eltakarítása..... Igazi túlélő volt, a Don kanyarnál is ott volt, orosz hadifogságba került. 1946-ban hazatért Magyarországra. Színházban kezdett el dolgozni, mint rendező és drámaíró. Ekkor kezdődik írói pályafutása.

TTT: a kommunista rendszer hozzáállása az írókhoz. Tilt, Tűr, Támogat

Az 50-es években a Tilt kategóriában volt, mert semmit sem adtak ki tőle. A 60-as években a Tűr kategóriában volt, ekkor jelentek meg a drámái, novellái. A 70-es években a Támogat kategóriában volt, Kossuth díjat is kapott, Nemzetközileg elismert. 3 felesége volt a 3. volt az igazi Radnóti Zsuzsanna.

Művei: --drámák: Tóték, Macskajáték
-- egy perces novellák

Egy perces novellák: Örkény saját műfaja, Ő alkotta meg. Nagyjából egy perc alatt elolvasható művek, rövidiek, egyesítik a novella jellemzőit a fekete humorral és a groteszk szemlélettel.

Groteszk: szélsőségesen össze nem illő elemek társítása, mely nevetséges, bizarr hatást kelt. Tragikus ötvözése a komikussal.

Örkénynek van egy saját meghatározása az egy percesekről. Füstkarika elmélet volt. Egy egész képből csak egy kiragadott részletet mutat be a novella, a többit az olvasónak kell hozzá gondolnia a történethez. Nem biztos, hogy ugyan azt a képet fogja az olvasó összerakni, amit az író elgondolt. Mindig van bennük tanulság vagy mondanivaló, sokszor példázat szerűek.

Arról, hogy mi a groteszk: kifordított világképet mutatja a mű. Az elején vidám, játékos pl: a sör – alul a hab; templom-villámhárítóval érinti a földet; felfelé száll a hó

Második szakasza a műnek átfordul egy groteszk szemléletbe: "Keressünk most egy vidámabb látványt." Végig ellentétes, össze nem illő dolgokat társít: temetés-vidámság. Az utolsó modattal visszatér a valós szerpekhez.

témája, üzenete:

-minden nézőpont kérdése, más szemszögből is érdemes megvizsgálni a dolgokat.

-elitéli a képmutatást a halált pl. természetes dolognak tartja.

-célja a provokáció, meg akarja az embereket döbbeníteni és el is akarja őket gondolkodtatni.

Nászutasok a légypapíron: Abszurd novella (hihetetlen, lehetetlen). Egy nászutas pár beleragad fejjel lefelé a légypapírba. Példázat szerű történet, tipikus játszmákat mutat be egy házasságban pl: a férj és feleség elbeszélnek egymás mellett, a nő az aki nem veszi figyelembe a realitásokat, nem a legfontosabb problémával foglalkozik, tipikus férfi-női szerepeket is leosztja a történet. Hiába nászutasok, mégis úgy viselkednek, mintha már régen házasok lennének. Rögtön egy tipikus házastársi konfliktusba keverednek. Nem leíró, hanem dráma szerű párbeszédes a mű.

In memoriam dr.K.H.G.: (Dr K. Havas Géza) Vele együtt volt a munkásszolgálatban örként. Végignézte a halálát, ok nélkül ölték meg. Neves történész professzor volt, a származása miatt került a szolgálatba.

témája, üzenete: egy zsidó származású fogoly sokkal jobban ismeri a német kultúrát, mint a német származású ör. Ezzel elutasítja a származási és faji alapon történő megkülönböztetést. Bemutatja, hogy mennyire nem jelent semmit a származás. A német nép kultúráját emeli ki nem a háborús bűntetteit. A szöveg párbeszédes, 2 főszereplő akik ellentétben állnak egymással.

ÖR :műveletlen, német hatalmi helyzet ↔ Dr. K.H.G.: művelt, zsidó, elnyomott, nagyon paprika vörös lett ↓ szeretett magyarítani
a szényen, indulat jele úgy vezette le, hogy lelőtte

Apróhirdetés: ez egy példázatszerű 1 perces. Tanulsága: ua. keresi az újban is ami a régiben jó volt. Vagy: az emberek többsége nem tud továbblépni. Vannak olyan emberek akiknek semmi nem jó.